

1996-11-01

สัมภาษณ์พิเศษ: ดร.เกษมสันต์ สุวรรณรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและ
แผนกรุง เทพมหานคร

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej>

Part of the [Environmental Sciences Commons](#)

Recommended Citation

(1996) "สัมภาษณ์พิเศษ: ดร.เกษมสันต์ สุวรรณรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและ แผนกรุง เทพมหานคร," *Environmental Journal*: Vol. 1: Iss. 6, Article 8.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej/vol1/iss6/8>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Environmental Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ดร.เกษมสันต์ สุวรรณรัต รองผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร

ดร.เกษมสันต์ สุวรรณรัต

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัย Newcastle ประเทศอังกฤษ และปริญญา ด้านวิศวกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย Darmstadt สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ปฏิบัติงานที่กระทรวงสาธารณสุข เป็นเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2509-2524) และปฏิบัติงานที่กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็น ผู้ตรวจควบคุมมลพิษจดทะเบียนของกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหนึ่งในคณะผู้ชำนาญการพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมอาคารที่อยู่อาศัย ของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

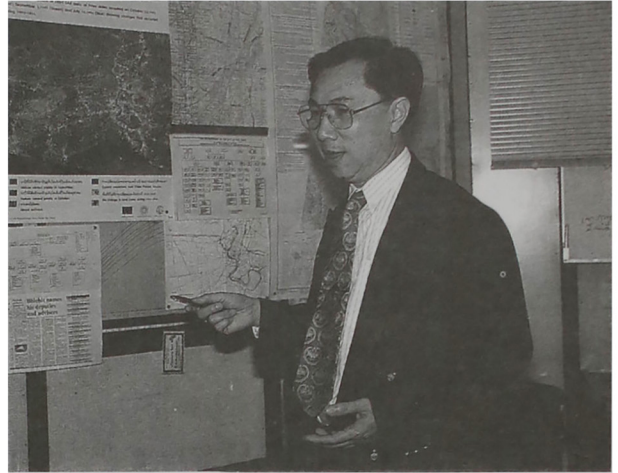

สองปีติดต่อกันที่คนไทยเกือบทั่วประเทศจำต้องต้อนรับผู้มาเยือน (อย่างไม่ยินดีจะต้อนรับนัก) บางบ้านถึงที่นอน บางเรือนเพียงปริ่ม ๆ มองสายฝนด้วยจิตใจที่หวาดหวั่น “น้ำท่วม” ในมุมมองของคนทั่วไป คือปัญหา คือการที่น้ำรุกเข้ามาในอาณาเขตของ “คน” แต่สำหรับบุคคลที่ท่านผู้อ่านจะพบต่อไปนี้ น้ำท่วมไม่ได้เป็นปัญหา แต่ “คน” เป็นปัญหา เพราะคนเข้าไปอยู่ในที่ของน้ำ หรือจะว่ากันง่าย ๆ ว่า “คนท่วมน้ำ” แนวคิดและวิธีปฏิบัติระหว่าง “มนุษย์” และ “ธรรมชาติ” ที่บางท่านอาจจะไม่เคยนึกถึง

ว.สิ่งแวดล้อม : อาจารย์มองว่าปัญหาน้ำท่วมใน กรุงเทพมหานครเกิดจากอะไร

ดร.เกษมสันต์ : เรื่องนี้เป็นเรื่องที่อยู่กับเรามาตลอด แต่เราไม่ยอมรับกัน แล้วเราก็แก้ไม่ได้ คือปัญหาน้ำท่วม คนทั่วไปมักมองว่า น้ำมาท่วมเรา แต่ความจริงแล้วเราไป ท่วมน้ำมากกว่า เข้าไปอยู่ในทางที่น้ำ เคยไหล น้ำเคยไหลมาทางไหน ไหล มากเท่าไร ก็เป็นอย่างนี้มาเป็นล้านปี แล้ว ล้านปีอาจจะยาวเกินไป เพราะว่า ล้านปีเมืองไทยยังไม่เกิด คือประมาณ ทกพันปีที่แล้วมานี้ น้ำทะเลจะสูงกว่า ที่เป็นอยู่ประมาณ 10 เมตร ฉะนั้น ทกพันปีที่แล้วมายังไม่มีเมืองไทย เพิ่ง จะมีตอนหลัง ที่นี้พอเป็นอย่างนี้ ก็คือ ว่าน้ำทะเลต้องท่วมถึงบริเวณของเรา ตลอด

เคยเข้าร่วมประชุมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เรื่อง Flood Loss Prevention ตอนที่ผมเจอคำพูดนี้ใหม่ ๆ ผมไม่ เข้าใจว่าคืออะไร Loss แปลว่าสูญเสีย สูญหาย อะไรหายไป น้ำท่วมหายไป หรือยังงี้ พอได้เข้าไปประชุมเลยได้รู้ ถึงแนวคิดการนำเทคโนโลยีมาใช้แก้ ปัญหาของคน พอเห็นปัญหาก็เอา เทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาเลย เป็นต้นว่า บ้านเราเคยน้ำท่วมก็ทำเขื่อนไม่ให้ น้ำ เข้ามาเราก็ท่วมน้ำ แต่การที่เราทำเขื่อน แปลว่าเรารุกรานน้ำ เพราะว่าน้ำเคย ไหลทางนี้ พอทำเขื่อนกันทำให้ น้ำไหล ในที่ที่เขาต้องไหลตามธรรมชาติ ก็ไหล ไม่ได้ ถ้าเป็นชาวคริสเตียนหรือมุสลิม เขาบอกว่า ธรรมชาติคือทูตของ พระเจ้า ซึ่งมีอำนาจมากมายมหาศาล ไม่มีทางที่คนตัวเล็ก ๆ กระจอก ๆ จะ สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ เพียง รุกรานธรรมชาติได้แค่นี้ ๆ หน่อย ๆ ถ้าเผื่อว่าเรารุกเข้าไป อย่างนอบน้อม

หมายความว่า จะก้าวขาเข้าไปต้อง ระวังระวัง ต้องดูว่าไปทำอย่างนี้เขา จะตีกลับแรงหรือเปล่า

ว.สิ่งแวดล้อม : หมายความว่าตอนนี้เราไปเปลี่ยนแปลงโดยไม่สอดคล้องกับสิ่งที่เคยเป็น มาใช่ไหม

ดร.เกษมสันต์ : เรารุกรานธรรมชาติอย่างไม่สุภาพ ไม่ พยายามเข้าใจ นึกเอาว่าฉันจะสร้าง เมืองตรงนี้ก็สร้าง หากดูแผนที่ (ภาพถ่ายจากดาวเทียม) จะเห็นสีฟ้า น้ำเงิน แดง เกิดในแผนที่ นี่คือ Urbanization คือการที่เราสร้างอาคาร และการสร้างอาคารก็คือการถมดิน เวลาที่ฝนตกน้ำในแม่น้ำไหลจากเหนือ ลงได้ จะไหลลงมาเป็นแผงเลย น้ำไม่ ได้ไหลเฉพาในแม่น้ำจะไหลผ่าน บริเวณอื่น ๆ ด้วย

ว.สิ่งแวดล้อม : หมายถึงว่าเราตั้งเมืองไม่เหมาะสม ด้วยหรือเปล่า

ดร.เกษมสันต์ : เหมาะในเรื่องหนึ่ง เหมาะในการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ไม่ เหมาะในเรื่องสภาวะแวดล้อม มันขึ้นอยู่กับว่าเราแผ่ตัวเข้าสู่สภาวะแวดล้อม อย่างสุภาพหรือเปล่า

ว.สิ่งแวดล้อม : ช่วยขยายความคำว่าสุภาพด้วย ถ้าจะ

แฝงตัวอย่างสุภาพน่าจะมีวิธีการ
อย่างไรบ้าง

ดร.เกษมสันต์ : ถ้าผมจะเดินเข้าไปในห้องทำงานของ
เพื่อนร่วมงานของผมอย่างสุภาพทำ
ยังไง คือการที่ผมเดินเข้าไปแล้วเขายัง
ทำอะไรได้เหมือนเดิม เขาไม่รู้สึกรู้ว่า
เขาถูกรบกวน เขาไม่รู้สึกรู้ว่าผมกะกะ
ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้

ว.สิงแวดล้อม : หมายถึงเราต้องดูว่าธรรมชาติเป็นมา
อย่างไร อย่าไปขวางทางน้ำ

ดร.เกษมสันต์ : สมมติว่าผมจะสร้างเมืองตรงนี้จะให้น้ำ
ไปทางไหน คิดไหม มีข้อต่อรองไหม
ข้อต่อรองเหล่านี้ก็คือแนวคิดที่เรียกว่า
“แก้มลิงตามพระราชดำริ” ในหลวง
ท่านทรงคิดว่าถ้าเมื่อเมืองรุกเข้ามา
อย่างนี้เราก็ต้องทำแอ่งที่เก็บน้ำเอาไว้
เพื่อว่าให้น้ำจากทางเหนือไหลผ่านลง
ได้ได้เหมือนเดิม ที่ที่น้ำไหลลงเรียกว่า
Flood Plain ซึ่งเป็นที่ที่น้ำจะต้องไหล
ลงทะเลตามธรรมชาติอยู่แล้ว ทีนี้
เวลาเราจะเข้าไปอยู่ใน Flood Plain
เราก็ต้องจัดการ (Manage) คำว่า
Manage หมายความว่า ทำให้บรรลุ
เป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด
ถ้าคนก็ไม่มี ทุนก็ไม่มี เวลาก็ไม่มี แต่
ยังจะทำงานให้สำเร็จ สามารถทำได้ถ้า

บ้านเลขที่ 14 หมู่ 1 เขตสวนหลวง กทม. ของ ดร. เกษมสันต์ มีประชากร
8 คน ก่อจัดน้ำเสียวันละประมาณ 1.6 ลบ.ม. โดยระบบชีวภาพและระบบ
ท่อน้ำทิ้งหล่อเลี้ยงต้นไม้และสนามหญ้า

รู้จักจัดการ ถ้าคนที่ไม่รู้จักการจัดการ
ก็จะเรียกครองเอาโน้นเอานี่ บางทีเอา
ทุกอย่างแล้วก็ยังทำงานไม่สำเร็จ
เพราะว่าจัดการไม่เป็น

วิธีการจัดการ Flood Plain ก็มีหลาย
วิธีด้วยกัน แต่วิธีการที่สำคัญ ก็
คือ เราจะต้องไม่ขัดขวางกระบวนการ
ของระบบน้ำเดิมที่เคยมีอยู่ใน Flood
Plain นี้ คือทางที่น้ำไหลผ่าน เป็น
ทางเสื่อผ่าน ถ้าหากเราจำเป็นต้องไป
สร้างอาคารบ้านเรือน หรือว่าขน
สินค้าผ่านทางเสื่อผ่าน จะทำยังไงถึง
จะเสื่อลอดไปได้โดยไม่ต้องเผชิญหน้า
กับเสื่อ ก็ต้องดูว่าเสื่อจะไปทางไหน
เราก็เลี่ยงไปทางอื่น และความจริงเขา
ก็ไม่ได้อยากจะทำอะไรเราอยู่แล้ว เขา
ก็มาของเขาอยู่เดิมเป็นหมื่นเป็นแสนปี

ว.สิงแวดล้อม : ทำไมในช่วงสองปีหลังมีปัญหาหน้าท่วม
มากกว่าเดิม ในขณะที่นับถอยไป 3-5
ปี ไม่มีปัญหา

ดร.เกษมสันต์ : ผมอธิบายไปแล้วก็คือ เราไปรุกราน
ขวางทางเสื่อ จริง ๆ แล้วมันค่อย ๆ
เกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2526
แล้ว และมันจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ
เพราะว่าหน้าท่วมไม่ได้เกิดในลักษณะเป็น
อุบัติเหตุ แต่ว่ามีหลายท่านจะบอกว่า
ฝนมากขึ้นกว่าปกติ เป็นฝนร้อยปี
เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องความเข้าใจผิด
ว่ามันเป็นเรื่องผิดปกติ ความจริง
ธรรมชาติไม่เคยผิดปกติ แม้กระทั่งว่า
ฝน 500 ปี ก็ไม่ผิดปกติ แต่มันเป็น
ปกติ 1 ครั้งในรอบ 500 ปี แล้วไม่ใช่
ว่าฝน 500 ปี เกิดขึ้นแล้วจะไม่มี
ที่ร้ายแรงมากกว่านั้น ฝน 1,000 ปี
ก็ยังมี ฝน 2,000 ปี ก็ยังมี

ว.สิงแวดล้อม : ณ จุดนี้เราปล่อยให้เมืองเติบโตไปแล้ว
เราจะแก้ปัญหายังไง

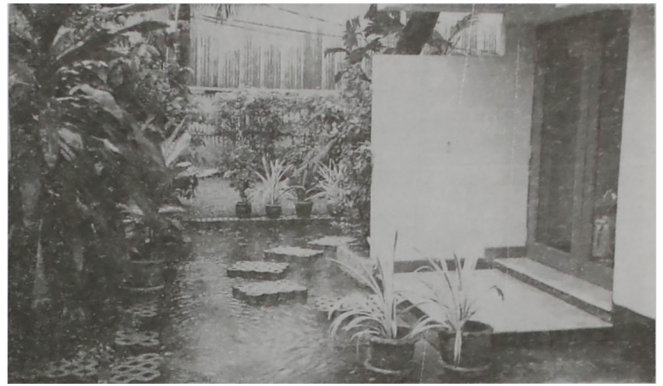
ดร.เกษมสันต์ : แก้ได้ ไปขอโทษเขาว่าจะไม่ทำผิดอีก ที่

ว.สิ่งแวดล้อม : ทำไปแล้วก็ค่อย ๆ ถอนได้
เราจะขอโทษอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

ดร.เกษมสันต์ : ที่บ้านผม ผมทำแก้มลิง แต่เดิมที่ดินที่บ้านผมอาจจะเป็นดิน เวลาฝนตกลงมาบนดิน ฝนจะถูกดินดึงเอาไว้ระยะหนึ่ง แล้วน้ำจะค่อย ๆ ไหลออกจากดิน เพราะฉะนั้นอัตราไหลออกจากพื้นดินจะมีอัตราการไหลออกที่ช้ากว่าอัตราที่ฝนตกลงมา สัดส่วนระหว่างอัตราไหลออกกับอัตราฝนตกเขาเรียกว่า "สัมประสิทธิ์การไหลนอง" หรือ Run off Coefficient (ค่า C) เมื่อตอนต้นที่เราไปพูดกันยาว ๆ เป็นปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากเราไปขวางทางไหลของน้ำ แต่เนื่เรากำลังพูดถึงปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากน้ำฝน เราพบที่ชัดเจนในกรุงเทพฯ ก็คือ เวลาที่ฝนตกแล้วน้ำท่วมถนนหนทาง ทำให้เราไปไหนไม่ได้ อันนี้เป็นปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากน้ำฝน

ว.สิ่งแวดล้อม : หมายถึงว่า มีน้ำไหลมากกว่าน้ำฝนเลยทำให้ น้ำท่วมอยู่ระยะหนึ่ง

ดร.เกษมสันต์ : จะพูดว่ามากกว่าน้อยกว่าไม่ได้ เราอยู่ในน้ำธรรมชาติ 2 อย่าง เป็นน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตโดยตรงคือ "น้ำฝน" และน้ำที่ไหลตามพื้นเรียกว่า "น้ำท่า" น้ำท่าคือ น้ำที่ไหลตามร่องน้ำ ส่วนน้ำที่ไหลตามพื้นดินเรียกว่า "น้ำพุ่ง" หรือ "น้ำป่า" น้ำท่วมหรือน้ำป่าคล้ายกันตรงที่ไหลมาจากที่อื่น ที่นี้ผมจะย้อนกลับมาพูดเรื่องน้ำในกรุงเทพฯ ให้ชัดเจนอีกที เวลาที่ฝนตกลงมา น้ำจะไหลออก เราก็ไปทำท่อระบายน้ำไว้ที่ริมถนนให้น้ำไหลลง แต่ปรากฏว่าที่ที่เคยเป็นที่ดิน เราไปเปลี่ยนแปลงไม่ชอบทว่ามันเฉอะแฉะ เลยเทปูนพอเทปูนสร้างบ้านใส่หลังคาประเภทความงามที่น้ำไม่ซึม ซึ่งสิ่งก่อสร้าง

ใช้พื้นที่ในบ้านรับน้ำฝนในช่วงที่ฝนตกหนักแล้วจึงระบายออกภายหลัง

พวกนี้ทำให้อัตราน้ำไหลออกสูงชันกว่าเดิมมาก เป็นต้นว่าจากดินซึ่งมีสัมประสิทธิ์การไหลนอง 0.2 หรือว่าอัตราการไหลออก 20 เปอร์เซ็นต์ของฝนที่ตกลงมา ถ้าเปลี่ยนเป็นความงามที่น้ำไม่ซึมจะขึ้นเป็น 90 เปอร์เซ็นต์หมายความว่าถ้าเมื่อผมมีที่ดินแปลงหนึ่งแล้วสร้างบ้านเต็มพื้นที่ ท่อที่อยู่ริมถนนจะ โง่โตขึ้นเท่าไร

ว.สิ่งแวดล้อม : หมายถึงว่าถา เาใคร ๆ เทปูนกันหมด ก็จะต้องขยายท่อไปไม่รู้จบ

ดร.เกษมสันต์ : ก็ต้องขยายท่ออีกประมาณ 4.5 เท่าของปัจจุบัน ซึ่งถ้าผมดูตัวเลขแล้ววางแผนระยะยาว จะรู้ว่าต้องลงทุนเรื่องระบบระบายน้ำในกรุงเทพมหานครเท่าไร โดยเอาจำนวนท่อที่มีอยู่ทั้งหมดมาเพิ่มขนาดให้เป็น 4.5 เท่าแล้วก็เก็บภาษีทำไปเรื่อย ๆ

ว.สิ่งแวดล้อม : ตามวิธีที่พูดถึงหน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้แก้ปัญหาให้ทั้งหมด ซึ่งก็เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติใช่ไหม

ดร.เกษมสันต์ : ใช่ แล้วเท่าที่เรารู้ แม้กระทั่งประเทศที่มีความมั่งคั่งอย่างมากอย่างญี่ปุ่น ก็ยังไม่สำเร็จ ผมทำเรื่องน้ำท่วมมานานจนมีเพื่อนสนิทเป็นชาวญี่ปุ่น เขาเคยมาเป็นผู้เชี่ยวชาญช่วยวางแผนระบบป้องกันน้ำท่วมให้กรุงเทพมหานคร

เขาเคยพูดว่าเรามาช่วยกันพยายามทำให้กรุงเทพฯ ไม่มีปัญหาอย่างใดก็เลย เพราะว่าเขาเจอปัญหามาแล้ว จนกระทั่งรู้ถึงปัญหา วิธีแก้ไขต่าง ๆ เขายินดีที่จะเปิดเผยบอกผมทุกอย่าง ผมก็รับกับเขาว่าจะเอาความรู้เหล่านี้มาเผยแพร่มาบอกคนไทย แต่ผมรู้สึกที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าไร

ว.สิ่งแวดล้อม

: ปัญหาอยู่ที่ไหน

ดร.เกษมสันต์

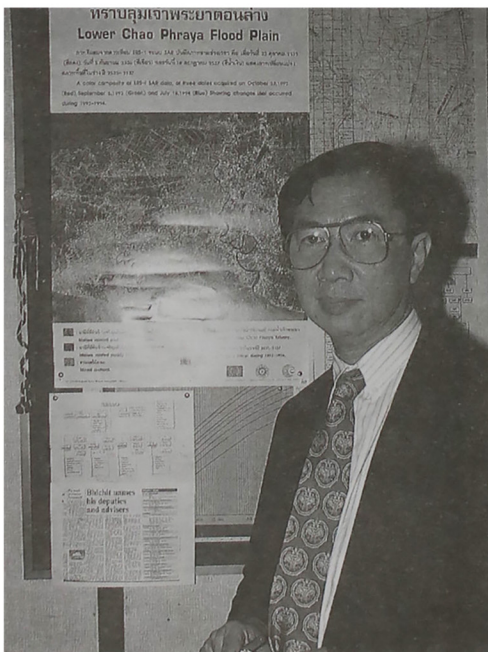
: สำหรับผม ผมมักจะถูกตำหนิว่าพูดไม่รู้เรื่อง ผมก็พยายามทุกอย่าง วาดรูปก็แล้ว พูดก็แล้ว แต่ก็ยังถูกกล่าวหาว่าพูดไม่รู้เรื่อง

ว.สิ่งแวดล้อม

: คงอาจจะเป็นเพราะแนวคิดไม่ตรงกัน ก็ถ้าเชื่อว่าผมไปว่ารับแนวคิดไม่ได้ ก็แปลว่า คนฟังโง่ ไซ้โหม เพราะฉะนั้นสู้รับว่าเราพูดไม่รู้เรื่องดีกว่า เรายังมีความหวังว่าสักวันหนึ่งจะมีวิธีพูดให้คนเขาฟังรู้เรื่อง

ว.สิ่งแวดล้อม

: อยากจะให้อาจารย์อธิบายถึงการทำแก้มลิงที่บ้าน

ดร.เกษมสันต์

: ที่บ้านผม ผมรู้ว่าที่ดินตรงนี้พอเทปูนแล้ว สภาพดินจะเปลี่ยนไป เวลาฝนตก อัตราการไหลออกของน้ำจะแรงขึ้น ผมก็เลยให้น้ำท่วมบ้านผมระยะหนึ่ง เพราะว่าลักษณะธรรมชาติของฝนตกคือ ต้นจะแรงแล้วค่อย ๆ ซาลงไป ภาษาอังกฤษเรียก Front Concentration ซึ่งภาษาไทยเรียกว่า หนักหน้าเบาหลัง เพราะฉะนั้นตอนที่หนักหน้าจะต้องจับน้ำฝนเอาไว้ก่อน แทนที่จะให้น้ำตรงนี้ไปท่วมถนนหน้าบ้าน เราก็จับไว้เอง ผมยอมให้น้ำท่วมบ้านผมลึก 5 เซนติเมตร กว้าง 8 เมตร ยาว 8 เมตร แล้วค่อยให้ทยอยออกในบ้านของผม ผมรู้ว่าตรงไหนผมจะนั่งจะนอน ตรงไหนไม่ใช่ก็เพื่อเอาไว้ให้ท่วม

ว.สิ่งแวดล้อม

: ถ้าสมมติว่าฝนตกติดต่อกัน 5-6 ชั่วโมง

ดร.เกษมสันต์

: ไม่มี โดยสถิติแล้วเป็นไปได้อย่าง ผมพูดถึงส่วนหนักหน้า ตามสถิติในกรุงเทพฯ หรือว่าปริมาตร 80 เปอร์เซ็นต์ของฝนที่ตกทั้งหมดจะตกไม่เกิน 3 ชั่วโมง เราก็เลยออกแบบได้ ผมมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยกันทำกับเพื่อนที่สำนักกระบายน้ำ โปรแกรมนี้จะช่วยหาคำนวนได้ว่าควรจะมีเก็บน้ำในบริเวณของเรา ได้กว้าง ลึกเท่าไร

ว.สิ่งแวดล้อม

: โปรแกรมนี้เผยแพร่หรือไม่

ดร.เกษมสันต์

: ก็พยายามจะเผยแพร่อยู่ แต่ว่าพูดกับเขา เขาก็ฟังไม่รู้เรื่อง ก็เลยไม่มีใครมาเอาไปใช้ โปรแกรมที่ว่าใช้หน่วยความจำแค่ 30 กิโลไบต์เท่านั้น

ว.สิ่งแวดล้อม

: ถ้าคิดในกรณีที่ฝนตกยาวที่สุด 3 ชั่วโมง น้ำจะค้างอยู่ในบ้านนานแค่ไหน

ดร.เกษมสันต์

: พอเก็บน้ำไว้ในบ้านเรา เมื่อฝนหนักเริ่มจะหายไป น้ำในบ้านก็จะค่อย ๆ ไหลออกไปด้วย ก็คือฝนตก 3 ชั่วโมง แต่น้ำจะค้างไว้ในบ้านประมาณ 5 ชั่วโมง จากนั้นน้ำจะไหลไปตามท่อเดิม เพียง

แต่ว่าน้ำส่วนที่มาจากฝนที่หนักหน้า
ยังไม่ไป ผมคิดว่าถ้าทั่วกรุงเทพฯ ทำ
อย่างนี้ได้ สภาวะทางชลศาสตร์ของ
กรุงเทพฯ จะย้อนกลับไปเหมือนสมัย
รัชกาลที่ 3 คือ ค่าสัมประสิทธิ์การ
ไหลนอง จะย้อนกลับไปเหมือนสมัย
รัตนโกสินทร์ยุคกลาง ซึ่งช่วงนั้นเรา
ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำฝนท่วม แล้วเราก็
ไม่มีน้ำท่วมถนน ท่อซึ่งตอนนี้ไม่พอ ก็
จะกลับมาพอ เพราะว่าอัตราการไหล
ของน้ำฝนจะลดลงเพราะเก็บได้หมด
ที่บ้าน ผมเอาอิฐบล็อกจากขวาง อัตราที่
น้ำไหลลงท่อไว้เวลาที่ฝนตกหนัก ก็
ทำให้อัตราที่น้ำไหลลงท่อเบาลง เพราะ
น้ำถูกขวางอยู่ ถ้าผมเอาอิฐบล็อกออก
หมดแล้วก็ปล่อยน้ำทั้งหมดลงไป
อัตราการไหลจะแรงมาก และจะออกไป
ที่ถนนหมด เราต้องมีนโยบายเพื่อ
ป้องกันบ้านเมืองเราไม่ให้น้ำท่วม เรา
จะเก็บน้ำไว้ในบ้านให้มากที่สุดนาน
ที่สุดเท่าที่จะทนได้

ช่องกลมด้านซ้ายเป็นถังตกตะกอน ช่องขวาเป็นถังกรองและย่อยสลาย
สารอินทรีย์ เป็นก๊าซ CO₂ และ CH₄ (มองเห็นฟองก๊าซที่ผิวน้ำ)

ว.สิ่งแวดล้อม : แต่คงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก
ดร.เกษมสันต์ : ไม่ต้องมีแต่ เพราะถ้ามีแต่ เราก็จะ
กลายเป็นคนที่ไม่สุขภาพ เพราะรู้อยู่
แล้วว่า ธรรมชาติของฝนเป็นอย่างนี้
ธรรมชาติของบ้านเมืองเราเป็นอย่างนี้
เราทำให้อัตราการไหลออกเพิ่มมากขึ้น
ทุกครั้งที่มุงหลังคา ทุกครั้งที่เทปูน
ทุกครั้งที่ทำถนน แล้วเรายังจะไม่รับ
ผิดชอบหรือ ความรับผิดชอบที่ผมทำ
ได้คือ บ้านทุกหลังที่ผมอยู่จะต้อง
เก็บน้ำฝน

ว.สิ่งแวดล้อม : ถ้าเป็นกรณีตึกสูง จะแก้ปัญหาด้วย
แนวคิดนี้ได้ไหม

ดร.เกษมสันต์ : กรณีนี้ไม่ต้องไปมองเรื่องอะไรเลย ตึก
สูงสูงเท่าไรเขาก็มีอิทธิพลต่อเรื่อง
น้ำท่วมเพียงแค่ว่าที่เขาอยู่เท่านั้น มอง
จุดรับน้ำฝนต่อพื้นที่เท่านั้น ไม่ว่าจะตึก

จะสูงเท่าไรก็ไม่เกี่ยวกัน ตึกสูงจะมีที่
บนหลังคา โดยปกติตึกพวกนี้จะมี
ท่อน้ำเสียจากบนสุดลงมาถึงข้างล่าง
ถ้าต่อขอบข้างบนให้สูงขึ้น ก็จะเก็บน้ำ
ไว้ข้างบนตึกประมาณ 5 เซนติเมตร
วิศวกรเขาเรียกว่า ภาวะบรรทุทุกของ
หลังคา ในฐานะที่ผมเป็นวิศวกร
โยธา ผมทราบว่าจะสามารถเก็บน้ำได้
ถึง 50 เซนติเมตร โดยไม่มีผลต่อ
โครงสร้างตึกที่สร้างแล้ว ก็ไปซื้อท่อ
มาต่อให้ท่อเดิมสูงขึ้นมา ดัดแปลง
นิดหน่อย ลงทุนซัก 200-300 บาท
ผมว่าใจคนต้องคิดจะทำ เพราะจิตใจ
คนเสื่อมโทรม แผนพัฒนาฉบับที่ 8
ถึงบอกว่าให้พยายามปรับปรุงที่
คน คนเราทุกวันนี้จิตใจเสื่อมโทรม
มากเรื่องนี้ ไปนึกว่าถ้ามีตึกง่าย
จะมีคนอื่นมาแก้ไขปัญหาให้หมด
ซึ่งความจริงมันไม่ได้

ว.สิ่งแวดล้อม : กรณีแบบนี้ ถ้าเรากลับไปใช้น้ำฝน
ได้ก็จะยิ่งดีใช่ไหม

ดร.เกษมสันต์ : ยิ่งดีแล้วที่เขาบอกว่าฝนมีสารปนเปื้อน
ก็เป็นการบอกปิดอีก เพราะว่ามลพิษ
ในน้ำฝน สามารถขจัดออกไปได้แน่ ๆ
และง่ายด้วย เทียบกับน้ำขวดที่เรากิน

อยู่ทุกวันนี้ เราซื้อกันขวดละ 5 บาท
แพงมหาวินาศ แล้วทำไมถึงมักง่าย
ซื้อได้

ว.สิ่งแวดล้อม : ตามแนวคิดที่เรียกว่า “แก้มลิงเอกชน”
นี้จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องทำเป็นวงกว้าง

ดร.เกษมสันต์ : ไม่จำเป็น เรื่องความร่วมมือผมเบื่อกจะฟัง
เพราะว่ามึงงานตั้งหลายอย่างที่บอกว่า
เราต้องร่วมมือกัน ความร่วมมือที่ถูก
ต้องก็คือการที่เราทุกคนต่างคนต่างทำ
ความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเรา
ต่างคนต่างทำ ทุกคนรับผิดชอบได้ ทุก
คนเท่ากันหมด ยิ่งปัญหาที่เกี่ยวข้อง
กับเรื่องธรรมชาติด้วยแล้ว เป็นเรื่อง
ซึ่งให้คนอื่นช่วยรับผิดชอบแทนเกือบ
จะไม่ได้ อย่างกรณีของกรุงเทพฯ เมื่อ
คำนวณดูแล้ว คลองที่เรามีอยู่ทั้งหมด
ที่ใช้ระบายน้ำฝนลงแม่น้ำมีไม่พอ น้ำ
ต้องท่วม ทำยังไงถึงจะให้พอ ก็คือ
จะต้องมีแก้มลิง เราเคยคิดกันว่าถ้า

ถังบำบัดน้ำเสียซึ่งเป็นระบบเรียกทางวิชาการว่า SEPTIC TANK ต่อด้วย
SYNTHETIC MEDIA ANAEROBIC FILTER มีชื่อการค้าว่า “BIOTOL”

ประชาชนไม่ทำแก้มลิงในบ้านกันเลย
พื้นที่ฝั่งกรุงเทพฯ เองจะต้องไปหาที่ดิน
เพื่อจะทำแก้มลิงหลวงหรือแก้มลิง
เทศบาล 13,000 ล้านลูกบาศก์เมตร
ซึ่งไม่รู้ว่าจะไปไหนได้หรือไม่ ตอนนั้นก็
พยายามกันอยู่ หาได้ซัก 3-4 ล้าน
ลูกบาศก์เมตร แต่มันก็ยังไม่ค่อยได้ผล
เท่าไร เพราะหาที่ดินที่เราหาได้มี
หลายแห่งที่เราเข้าไปใช้ไม่ได้แล้ว
ถ้าเมื่อเราพูดถึงความร่วมมือของ
ประชาชนทำไมเราไม่ทำ

ว.สิ่งแวดล้อม : ในฐานะที่เป็นรองผู้อำนวยการสำนัก
นโยบายและแผน มีความเป็นไปได้แค่
ไหนในการผลักดันแนวคิดแบบนี้ไปสู่
การปฏิบัติ

ดร.เกษมสันต์ : ผมเริ่มงานนี้ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.
2526 จนถึงปี พ.ศ. 2539 ผมก็ยังไม
เห็นที่ไหนเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาเลย
นอกจากที่บ้านผม

ว.สิ่งแวดล้อม : ที่ยังไม่มีใครทำเป็นเพราะยังไม่ได้เป็น
กฎหมายหรือเปล่า

ดร.เกษมสันต์ : มันจะเป็นข้อบังคับได้ ผมจะต้องพูด
ให้ผู้ที่เข้ามามีอำนาจบังคับรู้เรื่องก่อน
ซึ่งผมทำไม่สำเร็จ

ว.สิ่งแวดล้อม : คนอื่นที่ไม่เห็นด้วยมีสาเหตุอะไร

ดร.เกษมสันต์ : เพราะเขาเห็นด้วยว่าคนไทยเป็นคน
เห็นแก่ตัว และจะไม่แก้ไขตรงจุดนี้
เขาบอกว่าคุณหวังไปเถอะ พยายาม
ไปเถอะ แต่คิดว่าคุณคงทำไม่สำเร็จ
หรอก เพราะคนไทยไม่มีใครเขาจะ
ยอมเก็บน้ำไว้ในบ้านเหมือนคุณ
จริง ๆ แล้ว ถ้าบ้านไม่มีที่จริง ๆ ก็ซื้อ
ตุ่มเอาไว้ให้มันท่วมก็ได้ ตรงนี้
หมายความว่า ถ้าน้ำฝนไหลลงจาก
หลังคา ก็อย่าให้มันไปลงพื้นถนน
ทันที ให้ลงไปตุ่มก่อน แต่เพื่อ
ป้องกันน้ำท่วม น่าจะเป็นตุ่มรั้ว ถ้าน้ำ
ฝนไหลลงมาแรง ๆ จะค้างเต็มอยู่

น้ำที่ส่งสุดท้ายที่สูบมาจากถังบำบัด "BIOTOL"

น้ำที่ระบายไปหล่อเลี้ยงต้นไม้และสนามหญ้า
(ต้นกระถิน วานดอก และพุทธรักษา)

ในตุ่มพองฝนชาวมันก็จะรั่วหายไป น้ำก็จะแห้งเหมือนเก่า คอยที่จะรับน้ำฝนในคราวต่อไป

ว.สิ่งแวดล้อม : นอกจากนี้แล้วทราบมาว่า บ้านของอาจารย์เป็นบ้านเพื่อสิ่งแวดล้อม อยากจะช่วยเหลือให้ฟังด้วย

ดร.เกษมสันต์ : คือที่บ้านผมจะไม่มีการปล่อยน้ำเสียออกนอกบ้าน ไม่มีขยะ น้ำทั้งหมดแม้กระทั่งน้ำจากห้องน้ำ น้ำอาบ น้ำจากเครื่องซักผ้า จากครัว จะเข้าไปสู่ถังบำบัดแบบชีวภาพหมดเลย เป็นถังขนาดประมาณ 1,000 ลิตร เป็นถังสำเร็จรูปมาตั้งก็ต่อท่อเข้าไปเลย น้ำที่ออกจากถังจะปล่อยให้ไหลไปตามร่องริมสนามยาวประมาณ 20 เมตร ไปเลี้ยงต้นไม้ ฉะนั้นจะไม่มีน้ำเสียทิ้งออกจากบ้านเลย ส่วนพวกขยะก็ไม่มีถุงพลาสติกถุงกระดาษจะพับเก็บแยกขวด แยกกระดาษเอาไปขายในบ้านก็ไม่มีขยะพวกเศษอาหารก็จะสับละเอียดแล้วไปทิ้งไว้ใต้ต้นไม้

ผมคิดว่าถ้าใช้แนวคิดแบบนี้ เราแทบจะไม่ต้องลงทุนเลย เพราะว่ามันจะเหมือนเดิมทุกอย่าง ถ้าเรายอมรับว่าปัญหามันมีอยู่ เราไม่ควรเสี่ยงกับปัญหาเพราะเราเอาชนะไม่ได้ เราก็คจะปรับตัวเองสร้างบ้านสร้างเรือนที่เข้ากับธรรมชาติ ปัญหาน้ำท่วมก็จะมี

